

Tízparancsolat

Lekció: Jer. 20.7-18
Textus: 2Móz. 20.13

2007. jún. 10.
Gazdagrét

Az eutanázia és az öngyilkosság

Az elmúlt héten belekezdünk a hatodik parancsolat kifejtésébe. Emlékeztetőül hadd foglaljam össze azokat a bibliai szempontokat, amelyeket szemünk előtt kell tartani.

A „ne ölj” parancsolata, amely az élet szentségét, védelmét jelenti, nem egy elvont állítás, hanem a világot teremtő és megváltó Isten szava. Az az Isten adja ezt a parancsolatot népének, aki Izraelt úgy szabadította ki Egyiptomból, a rabszolgaságból, hogy az ellenszegülő fáraó és serege elveszett. Az szól, aki saját Fiát, Jézus Krisztust adta a halálba, hogy ez által életet szerezzen mindeneknek. Izrael értette, hogy létezik olyan helyzet, amikor csak két rossz közül lehet választani. Van, hogy a közösség jövője, fennmaradása érdekében valakinek meg halnia. Ezért nem ütközött össze gondolkodásában a halálbüntetés intézménye, vagy az esetleges háborúk a hatodik parancsolattal. Ugyanakkor megtanulták, mélyen beléjük ivódott, hogy senki sem léphet Isten helyébe az által, hogy önkényesen bosszút áll, sérelmében elveszi egy másik ember életét. Az élet szent, mert Isten ajándéka, a másik ember Isten képét hordozza, és így Istenhez tartozik. Irigység, féltékenység, harag, a másik vagyonának megkívánása, erőszak, semmiféle konfliktus nem ad felhatalmazást az embernek arra, hogy kioltsa egy másik ember életét. A múlt héten a művi terhesség-megszakítás probléma körét jártuk körbe. Az élet kioltásának kérdését ma két másik területen vizsgáljuk meg: ezek az eutanázia és az öngyilkosság.

I. Az eutanázia

Az élet végén felmerülő, gyakran nehéz kérdés az eutanázia, a „jó halál”. Az első és legfontosabb ezzel kapcsolatban az, hogy mint Jézus Krisztus követői és Isten gyermekei, nem hiszünk a halál megszépítésében, a halállal való megbarátkozásban. A halál Isten Igéje szerint ellenség, mindvégig az élet ellensége marad, még akkor is, ha hálával és örömmel elmondhatjuk, hogy Krisztusban úgy látjuk, mint legyőzött, erejét vesztett ellenséget. De a halált nem tekintjük megváltásnak, hiszen egyedül a megfeszített és feltámadott Krisztus a megváltónk.

Több minden tartozik az eutanázia témakörébe. Jelentheti a haldokló szenvedéseinek megkönnyítését különböző gyógyszerekkel, nyugtatókkal. Ez a gyakorlat teljességgel bevett, és feltehetőleg mindannyian találkoztunk vele közeli hozzátartozó, vagy más ismerős életében. Olyannyira elfogadott ez, hogy a legtöbben nem kérdőjelezzük meg, sőt, kifejezetten örülünk a lehetőségnek. Ha mindenképpen meg kell halni, történjen ez minél kevesebb szenvedéssel, fájdalommal.

Az eutanázia két másik formáját különböztetjük meg, a passzív és az aktív eutanáziát. Az aktív eutanázia a halál beálltát elősegítő magatartás. Ebben az esetben az orvos a beteg kérésére szándékosan olyan beavatkozást hajt végre, amely a beteg életét megrövidíti. Amikor valaki úgy gondolja, hogy már eleget élt, és nem akar valamilyen betegséget hordozva tovább szenvedni, felmerül a kérdés: ne lehessen joga arra, hogy megkönnyítse sorsát azzal, hogy átsegítik őt a halálba? Az aktív eutanáziát Európában – Hollandia kivételével – minden ország törvényileg tiltja. Ennek elsődleges oka az, hogy az engedélyezéssel veszélyes folyamatok indulhatnak el. Hogy lehetne azt megakadályozni, hogy legközelebb azokon a betegeken végezzenek eutanáziát, akik nem kérik ezt, mert cselekvőképtelenek, vagy olyanokon, akikről egyesek úgy ítélik meg, hogy egészségügyi kezelésük teher a társadalom számára? Nekünk, keresztyéneknek azt is meg kell kérdeznünk, hogy kinek a joga a felelős döntés. A betegnek? A hozzátartozónak? Az orvosnak? Mi csak azt mondhatjuk, hogy egyedül Istennek. Az aktív eutanázia ellentmond Isten parancsának: „ne ölj”.

A passzív eutanázia nehezebb kérdéseket vet fel. Ki nem találkozott még azzal a gondolattal, vagy éppen nagyon nehéz valósággal, akár családjában vagy ismerősök között, hogy miért kell mesterségesen minden áron életben tartani egy olyan személyt, aki a különböző műszerek segítségével meghalna? Ebben az állapotában esetleg nem képes már kommunikálni, nincs magánál, csak szenvedése hosszabbítja meg. Mit gondoljunk keresztyénként a passzív eutanáziáról, azaz a mesterséges életben tartás felfüggesztéséről? A minden áron való életben tartás nem az élet egyfajta bálványozása-e? Nincs-e bizonyosságunk arról, hogy akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk? A

bizonyosság, hogy az életünk halálunkban is az ő kezében van, nem szabadít-e fel bennünket arra, hogy ha eljött az idő, méltóságteljesen elengedjük az életet, vagy éppen szerettünket?

Vannak, idős emberek, akik – gyógyíthatatlan betegségük tudatában - egy bizonyos ponton nem kérnek több kórházi kezelést, csak azt, hogy engedjék őket békében elköltözni, ha lehet, az otthonukban. Mit mondjunk nekik? Erőszakoskodjunk? Beleegyezzünk? Érezzük, hogy óriási a felelősség. Meggyőződésem, hogy a keresztyén reménység szabaddá tesz bennünket az élet mesterséges fenntartásának szükségétől. Szabadon beszélhetünk, és kell beszélünk, hozzátartozóinkkal, legközelebbi szeretteinkkel arról, hogy elérkezett az elköltözés ideje. Sokkal nagyobb áldás engedni őt és magunkat is felkészülni, az elintézetlen dolgokat lezárni, tudatosan vállalni a halálig tartó elkísérést, semmint magunkat is, őt is álságos módon hamis elvárásokkal kecsegtetni. Megromlott kapcsolatok, elintézetlen ügyek végére kerülhet pont, ami azt jelenti, hogy az illető nem viszi magával a halálba a konfliktusát. És micsoda áldás ez annak is, aki itt marad. Hányan és hányan szenvednek attól, hogy nem sikerült valamit lezárni, tisztázni elhunyt szüleikkel, házastársukkal, testvérükkel. És mennyire meg tud növekedni a szeretet ott, ahol még a halállal szemben is vállalni tudják ezt!

Még szomorúbb, hogy gyakran mind a súlyos beteg, mind a hozzátartozó tudja az igazságot, de egymást megóvando, vigasztalando egyikük sem mondja azt ki. Ebben a helyzetben hatalmas lehetőség, ha mind a ketten teljes szívvel hisznek az örök élet és a feltámadás ígéretében. Nagy ajándék, ha korábban tudtak erről beszélgetni, sőt, még jobb, ha rendszeresen együtt imádkoztak. Az imádságban megtanulták, hogy amint Isten előtt sem hazudhatnak, egymás előtt sem fedezik el az igazságot. Az ilyen házaspári, szülő-gyermeki, testvéri kapcsolatban benne rejlik a halállal való szembenézés szabadsága. Ez nem azt jelenti, hogy nincsenek könnyek, hogy nem fájdalmas szerettünk elvesztése, de azt igen, hogy megadatik az elköltözésre való felkészülés és az egymástól való elbúcsúzás nagy, Istentől való ajándéka. (Gyülekezetünk közelmúltjából ennek szomorúan is szép példája éppen Pásztor János testvérünk halálának körülményei.) Meggyőződésem, hogy ez a lelki-hitbeli érettség szükségeltetik ahhoz, hogy valaki élhessen azzal a szabadsággal, amely nem ragaszkodik a minden áron való mesterséges életben tartáshoz. Szükséges ez ahhoz, hogy ha már visszafordíthatatlan a betegség folyamata, engedjük méltóságteljesen elköltözni szerettünket, ahelyett, hogy bizonyos beavatkozásokkal hónapokig megnyújtsuk a szenvedését.

Ugyanakkor hadd hívjam fel a figyelmet ennek a kérdésnek egy másik oldalára is. Tudatában kell lennünk annak, hogy élet és halál kérdése mindig Istenhez tartozik, akinek szándékai, céljai sokszor el vannak rejtve szemeink elől. Az elmúlt hetekben látott napvilágot a hír egy lengyel férfiről, aki 19 évi kóma után ébredt fel. A felesége mindvégig kitartóan ápolta őt, nyilván abban a reményben, hogy felébred a férje. Miért nem engedte őt elmenni? Bálványozta az életet? Férje felébredése előtt egy nappal valószínűleg még sokan gondolhatták ezt róla. De, íme, Istennek más terve volt!

Esetleg van, aki azon gyötrődik, miért kell egy nehéz, gyógyíthatatlan betegséget hordoznia valakinek, akit szeret. Nem lenne-e jobb minél hamarabb túl lenni az elkerülhetetlenen? Az előbb elhangzottak alapján megkérdezzük: Istenem, miért nem rövidítéd már meg szenvedéseit? Nem értjük, miért. De Istennek még ezekben a hónapokban, napokban, órákban is terve van, amit kimunkálhat a betegben. Még ha szabadságunk is lenne az illetőt, Istenre bízva, elengedni, el kell fogadjuk, ha ő másképpen dönt.

Mindez ahhoz a kérdéshez vezet el bennünket, hogy van-e olyan hitünk, ami az élet határterületein is él, aktív, és megtart bennünket? Van-e olyan bizonyosságunk Jézus Krisztusban a feltámadásról és az örök életről, ami szabaddá tesz bennünket valaki elengedésére, a halálba való őszinte elkísérésére? Ezt a hitet, ezt a bizalmat Jézustól tanulhatjuk, Jézus táplálhatja be a szívünkbe. Ő megmutatta, mit jelent maximális bizalomban meghalni, amikor így sóhajt fel a kereszten „*Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet!*” (Lk. 23.46).

II. Az öngyilkosság

Közismert és fájdalmasan szomorú tény, hogy mi, magyarok a nemzetközi statisztikákban előkelő helyet szereztünk az öngyilkosok számának terén. És ha viszonylagos gyors javulás is

tapasztalható e téren az elmúlt két évtizedben, még mindig magas az öngyilkosságot elkövetők aránya.

Miközben statisztikák elmondhatják, hogy mennyien követtek el sikeres öngyilkosságot, vagy mennyi az ismertté lett öngyilkossági kísérletek száma, nehezen megragadható az önpusztító életet élők aránya. Az eszement száguldozás az utakon, a korlátlan ivás vagy a droghasználat, illetve a halállal való flörtölésnek sok más formája mind-mind tartozhat az öngyilkosság kategóriájába.

Az öngyilkosság gondolata sokakat megkísért. Magyarország lakosainak kb. 15%-a életében legalább egyszer olyan súlyosságú depresszióban szenved, amely orvosi kezelést igényel. Az öngyilkosság szorosan kapcsolódik a depresszióhoz. Az elkövetők ill. kísérletezők 70-90%-a depressziós. A kérdés így vagy úgy a legtöbbünket érinti.

Ahelyett, hogy statisztikákat idéznék, fordítsuk a figyelmünket Jeremiás prófétához. Ő egy azok közül a bibliai személyek közül, akik az öngyilkosság küszöbéig jutottak. Figyeljük meg a próféta szavait:

*„Átkozott az a nap, amelyen születtem, ne legyen áldott az a nap, amelyen anyám szült! ...
Miért nem ölték meg anyám méhében, Hogy anyám lett volna sírom,
Méhe örökre terhes maradt volna! Minek is jöttem ki anyám méhéből,
Ha csak gyötrelmet és szenvedést látok, És napjaim szégyenben érnek véget?”*

A próféta azzal kezdi panaszát, hogy Isten rászedte és becsapta őt. Elhívta, hogy egész életével őt szolgálja, az ő üzenetét hirdesse, de nem védte meg. Jeremiásnak ítéletet kell hirdetnie egy Istentől elfordult népnek, amely nép kigúnyolja, megveti, sőt, életére tör. Egyszer csak bezárult az ég, teljes sötétség vette körül, és nincs tovább. Semmi reménye, semmi értelme annak, amit tesz. Csalódott Istenben, csalódott a hivatásában, csalódott a népben. Jeremiás nem akar élni, sőt, meg akar halni. Ezek a szavak, a kemény és plasztikus képek, amelyekben az anyaméh sírként jelenik meg, éreztetik, hogy a próféta, Isten embere az élet legvégéhez jutott, a halál küszöbéhez, az ajtóhoz, amelyen legszívesebben átlépne.

De nem teszi. Az Isten által megragadott embert valami megtartja. Hasonlóan Jóbbhoz, akinek még felesége is azt mondja, halj meg, vagy Illéshez, aki maga kiált úgy, hogy Isten vegye el az életét. Mindhárman eljutottak a legmélyebb pontra, de egyikük sem veszítette el önmaga életét. Talán mint Isten gyermekeibe mélyen beléjük ivódott, hogy az élet Istené, és nincs joguk ezt megtenni? Talán minden reménytelenség ellenére hitük olyan kapaszkodót jelentett számukra, amely megtartotta őket a legvégső lépéstől? Talán még itt is tudták, valahol nagyon mélyen, hogy van szabadulás, és ez a bizalom tartotta meg őket? Talán tudták, hogy Isten előtt meg kell majd állniuk, el kell számolniuk, és ezért nem tették meg, ami látszólag könnyebbséget hozott volna? Valószínűleg mindez együtt, valamint Isten felfoghatatlan kegyelme.

Vannak, akik elkeseredett helyzetükben szerelembe esnek a halállal. Akik játszanak a gondolattal egy-egy nehéz pillanatban. Akár bosszúból, hogy valakinek, aki közel áll hozzájuk, így fizessenek meg valamiért. Akár manipulációs céllal, hogy az öngyilkossággal fenyegetőzve elérjenek valamit. Vannak, akik önsajnálathoz zuhanva álmodoznak arról, hogy majd hogyan fogják őket megsiratni. Mindenesetre eljuthatunk egy olyan helyzetbe, amikor szövetséget kötünk a halállal. Amikor mindig ott tartjuk magunk számára az öngyilkosságot, mint egy lehetséges kiutat. Amilyen azután el is megyünk, ha egyszer már tényleg nem látunk más megoldást. Isten arra hív, hogy mondjad fel ezt a szövetséget. Hogy Jézus Krisztusba vessed a bizalmad, akármilyen mélységben és sötétségben is vagy, és tudatosan megvalljad és megtagadjad azokat a gondolatokat, azt a beállítottságot, ami a halálhoz köt. Hogy mindenféle szégyenkezés nélkül keress segítséget, akár a gyülekezetben, akár máshol, szakemberét, lelkipásztorét, barátét, amikor úgy érzed, hogy nincs már erőd.

Mindeközben legyünk nyitottak azok felé, akik nagy mélységeket járnak meg. Álljunk melléjük, próbáljuk észrevenni a jeleit annak, ha öngyilkossági gondolatai vannak valakinek. Ha csak viccesen is beszél róla, de tudjuk, kétségbeesett helyzetben van. Ha azt látjuk, hogy teljesen képtelen megbirkózni az élet kérdéseivel. Ha már voltak az illetőnek öngyilkossági kísérletei...

Végül tegyük fel a kérdést, mi történik, amikor valaki valóban véget vet az életének? Nyilvánvaló, hogy ezzel áthágja a „ne ölj” parancsát. Az öngyilkosoktól hosszú ideig megtagadták az

egyházi temetést a katolikus egyházban. Olyan bűnnek számított, amit – értelemszerűen – nem lehetett már megbánni. Mi azonban ne így álljunk hozzá! Bízunk az ilyen embert Istenre, az ő szeretetére, az ő kegyelmére. Isten az, aki egyedül igazán ismerte, aki ismerte kínlásait, vívódásait, kétségbeesését. Senki nem hozhat ítéletet felette, mert egyedül az élő Isten az, aki ítél.

„Ne ölj!” – mondja Isten szövetséges népének. Az életet óvja, védi, hiszen az ő ajándéka. Ugyanakkor nem engedi, hogy bálványozzuk. Az Úr Jézus Krisztusban legyőzte az élet nagy ellenségét, a halált, és megszerezte annak lehetőségét mindenki számára, legyen az élete vége felé szenvedő, vagy önmaga elpusztítását választó, hogy ne a halálé legyen az utolsó szó ebben a világban. Jézus azt mondja most nekünk: *„én élek, és ti is élni fogtok.”* (Jn. 14.19b) ÁMEN.